

Sygn. akt VIII Ca 282/17

POSTANOWIENIE

Dnia 28 czerwca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu VIII Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Rafał Krawczyk (spr.)
Sędziowie:	SSO Marek Lewandowski SSO Marek Paczkowski
Protokolant:	st. sekr. sąd. Natalia Wilk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 czerwca 2017 r.

sprawy z wniosku (...) **Spółki Akcyjnej w G.**

z udziałem **Skarbu Państwa - Starosty (...), R. O., P. R., G. R., K. R., H. R., P. S., Gminy B., P. W., A. S., W. W.**

o zasiedzenie

na skutek apelacji uczestników G. R. i K. R.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Brodnicy

z dnia 27 października 2016 r.

sygn. akt I Ns 187/14

p o s t a n a w i a :

- 1. oddalić apelację,**
- 2. ustalić, że każdy z uczestników postępowania ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie w postępowaniu odwoławczym.**

/SSO Marek Lewandowski/ /SSO Rafał Krawczyk/ /SSO Marek Paczkowski/

Sygnatura akt: VIII Ca 282/17

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 27 października 2016 r. Sąd Rejonowy w Brodnicy stwierdził, że Skarb Państwa – Starosta (...) nabył z dniem 20 października 1987 r. przez zasiedzenie służebności gruntowe odpowiadające treści służebności przesyłu, szczegółowo opisane w sentencji postanowienia, obciążające nieruchomości położone w miejscowości K.,

gmina B., oznaczone w ewidencji gruntów numerami działek (...), dla których Sąd Rejonowy w Brodnicy prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) – w przypadku służebności określonej w pkt I postanowienia, oraz numerem (...), dla której Sąd Rejonowy w Brodnicy prowadzi księgę wieczystą o nr (...) – w przypadku służebności określonej w pkt II postanowienia. W pkt III Sąd I instancji oddalił wniosek o zasiedzenie w pozostałej części, ustalając w pkt IV, że wnioskodawca i uczestnicy postępowania ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sąd Rejonowy ustalił, że w skład nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w Brodnicy prowadzi księgę wieczystą kw nr (...) wchodziły m.in. następujące działki, oznaczone obecnie geodezyjnie numerami(...). Nieruchomość tę nabyli w dniu 26 lutego 1981 roku uczestnicy K. R. i G. R. od I. K.. W dniu 30 sierpnia 2013 roku odłączono ze wskazanej księgi działkę o numerze (...) i założono dla niej nową księgę wieczystą o numerze (...). W księdze wieczystej kw (...) jako właściciele wpisani są K. R. i G. R. na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej w 3/6 części, R. O. w 1/6 części, P. R. i H. R. na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej w 1/6 części oraz P. S. i A. S. na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej w 1/6 części. W dniu 8 października 2014 roku K. R. i G. R. sprzedali P. W. i W. W. działkę o numerze (...) i dla działki tej założono księgę wieczystą o numerze (...). W dniu 23 czerwca 2015 roku K. R. i G. R. sprzedali P. S. i A. S. działkę o numerze (...) i dla działki tej założono księgę wieczystą kw nr (...). W skład nieruchomości zapisanej w księdze wieczystej kw nr (...) wchodzi obecnie następujące działki objętej niniejszym postępowaniem: (...). Stanowią one własność K. R. i G. R. na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej.

Dalej Sąd Rejonowy ustalił, że na nieruchomości opisanej powyżej znajdują się należące do (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G. urządzenia służące do przesyłu energii elektrycznej w postaci napowietrznej linii elektroenergetycznej średniego napięcia 15 kV wraz ze słupami relacji B.- G.- Ł.. Pas związany z eksploatacją tych urządzeń, z którego korzysta przedsiębiorstwo przesyłowe, ma szerokość 8 m. Urządzenia linii elektroenergetycznej 15 kV wybudowane zostały w latach 60-tych XX wieku. Linia ta została założona pod napięcie 20 października 1967 roku. W latach 1988-1989 nastąpiła modernizacja linii elektroenergetycznej na odcinku biegnącym przez działki o numerach (...). W wyniku wykonanych prac przesunięto słupy i zmienił się przebieg linii elektroenergetycznej. Linia ta została odebrana protokołem po remoncie dnia 10 listopada 1989 roku. Na działce o numerze (...) w 1996 roku wybudowano dodatkowo stację transformatorową.

W skład nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w Brodnicy prowadzi księgę wieczystą kw nr (...) wchodziły m.in. następujące działki, oznaczone geodezyjnie numerami(...). Nieruchomość tę K. i G. R. nabyli w dniu 15 czerwca 1983 roku od Skarbu Państwa. Działka o numerze geodezyjnym (...) została podzielona i wyniku przeprowadzonego podziału powstały m.in. działki o numerach (...). Działka o numerze (...) została w dniu 10 lutego 2014 roku sprzedana przez K. i G. G. (1) B., przy czym gmina nabyła tę działkę z przeznaczeniem pod drogę publiczną. Dla działki tej obecnie prowadzona jest księga wieczysta o numerze kw (...).

Na nieruchomości opisanej powyżej znajdują się należące do (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G. urządzenia służące do przesyłu energii elektrycznej w postaci napowietrznej linii elektroenergetycznej średniego napięcia 15 kV wraz ze słupami relacji B.- G.- Ł.. Pas związany z eksploatacją tych urządzeń, z którego korzysta przedsiębiorstwo przesyłowe, ma szerokość 8 m. Urządzenia linii elektroenergetycznej 15 kV wybudowane zostały w latach 60-tych XX wieku. Linia ta została założona pod napięcie 20 października 1967 roku.

Sąd Rejonowy ustalił następnie, że na podstawie zarządzenia nr (...) Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 25 listopada 1958 roku utworzone zostało Przedsiębiorstwo Państwowe pod nazwą Zakłady (...), w skład którego wchodził między innymi Zakład (...). W wyniku podziału tego przedsiębiorstwa, dokonanego na podstawie zarządzenia nr (...) Ministra Przemysłu powstało przedsiębiorstwo pod nazwą Zakład (...) w T.. W dniu 9 lipca 1993 roku zarządzeniem nr (...) Ministra Przemysłu i Handlu nastąpił podział przedsiębiorstwa państwowego Zakłady (...) w T. i przekształcenie tego przedsiębiorstwa w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa. W dniu 31 grudnia 2004 roku nastąpiło przejęcie Zakładu (...) S.A. przez E. G. (...) uchwałą nadzwyczajną wszystkich spółek łączonych, a następnie na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Gdańsku z dnia 31 grudnia 2004 roku nastąpiła zmiana nazwy na (...) S.A. W dniu 30 lipca 2007 roku nastąpiła zmiana nazwy spółki na (...) S.A. w G..

W dniu 10 czerwca 2013 roku uczestnicy postępowania K. i G. R. wystąpili do Sądu Rejonowego Gdańsk- Północ w Gdańsku z wnioskiem o zawiązanie do próby ugodowej wnioskodawcy w sprawie o nakazanie usunięcia z nieruchomości oznaczonych m.in. numerami działek (...) wszelkich urządzeń elektroenergetycznych wnioskodawcy. Wnioskodawca nie wyraził jednak zgody na zawarcie ugody. W dniu 13 września 2013 roku uczestnicy postępowania K. i G. R. złożyli do Sądu Rejonowego w Brodnicy pozew o zapłatę przeciwko (...) S.A. w G. z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy, po omówieniu oceny materiału dowodowego, zważył, że dopuszczalne jest zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, jeszcze przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu, które nastąpiło od dnia 3 sierpnia 2008 roku i kiedy to wprowadzono do kodeksu cywilnego artykuł 305¹ i następnego k.c.

Dalej Sąd Rejonowy wskazał, że służebność o treści odpowiadającej służebności przesyłu odpowiada co do istoty wymogom artykułu 285 k.c., gdyż polega na prawie do korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie związanym z działaniem przedsiębiorstwa przesyłowego. Zgodnie z art. 292 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie stosuje się odpowiednio. Przesłanki nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości określone są w art. 172 k.c. W myśl art. 172 k.c. posiadacz nieruchomości niebędący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze. Po upływie lat trzydziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność choćby uzyskał jej posiadanie w złej wierze.

Zgodnie z przepisem art. 172 KC, przed zmianą obowiązującą od 1 października 1990r., okres zasiedzenia wynosił odpowiednio 10 lat przy posiadaniu w dobrej wierze i okres 20 lat przy posiadaniu w złej wierze. Sąd I instancji przyjął złą wiarę wnioskodawcy, z uwagi na to, iż nie przedłożył on żadnego dokumentu na okoliczność, iż dysponuje tytułem prawnym zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego do nieruchomości w zakresie posadowienia na nieruchomości uczestników postępowania urządzeń objętych wnioskiem np. w postaci umowy z właścicielem nieruchomości. Faktem jest, że właściciele przedmiotowej nieruchomości nie otrzymali żadnej decyzji administracyjnej dotyczącej budowy na ich działkach urządzeń przesyłowych, ani odszkodowania z tego tytułu. Brak też było zezwolenia odpowiedniego organu administracji czy też decyzji w przedmiocie wywłaszczenia, wydanych w trybie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64 ze zm.). Brak też było jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, że inwestycje te wykonywane były za zgodą ówczesnych właścicieli nieruchomości. Z tych względów trudno byłoby, w ocenie Sądu Rejonowego, uznać, że przekonanie przedsiębiorstwa przesyłowego o prawie budowy i korzystania z urządzeń przesyłowych było usprawiedliwione i uzasadniało przyjęcie dobrej wiary.

Ponadto, w zdaniem Sądu I instancji, w odniesieniu do nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w Brodnicy prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), którą K. i G. R. nabyli w dniu 15 czerwca 1983 roku od Skarbu Państwa, dobra wiara przedsiębiorstwa przesyłowego w tym przypadku nie uprawniała do eksploatacji urządzeń przesyłowych i korzystania z nieruchomości po wybudowaniu urządzeń w okresie, kiedy nieruchomość ta stała się własnością osób prawnych, a więc uczestników postępowania. Dopiero od tego momentu natomiast należy liczyć początek biegu zasiedzenia służebności wobec tej nieruchomości, albowiem w okresie kiedy Skarb Państwa był właścicielem nieruchomości nie mógł być termin zasiedzenia z uwagi na tożsamość podmiotu uprawnionego oraz właściciela nieruchomości. Bezprzedmiotowe byłyby także rozważania czy do zasiedzenia służebności mogło dojść przed nabyciem nieruchomości przez Skarb Państwa, albowiem z chwilą nabycia prawa własności nieruchomości przez Skarb Państwa wszystkie ustanowione na jego rzecz obciążenia wygasłyby na skutek konfuzji.

Nie zasługiwał również na aprobatę w ocenie Sądu Rejonowego pogląd przedstawiony przez uczestników, jakoby nabyli przedmiotową nieruchomość bez obciążeń w postaci służebności gruntowych odpowiadających treści służebności przesyłu, albowiem chroniła ich rękojmią wiary publicznej ksiąg wieczystych, przewidziana w art. 5 ustawy

z dnia 5 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece. Sąd ten podkreślił, że przede wszystkim, nabywając nieruchomości objęte wnioskami, uczestnicy wiedzieli o posadowionych na niej urządzeniach przesyłowych, mogli zatem z łatwością dowiedzieć się, że treść księgi może być niezgodna z rzeczywistym stanem prawnym (art. 6 ust. 2 ustawy), tj. że inna osoba mogła korzystać z tych instalacji w sposób prowadzący do zasiedzenia służebności.

Sąd Rejonowy stwierdził ponadto, że wnioskodawca wykazał w prawidłowy sposób swoje następstwo prawne odnośnie do posiadania przedmiotowej służebności. Na mocy decyzji z dnia 25 marca 1996 roku Wojewoda (...) na podstawie art. 2 ust. 1-3 ustawy z dnia 29 września 1990 roku o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości i art. 40 ust. 3 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 roku o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości stwierdził nabycie z dniem 5 grudnia 1990 roku przez Zakłady (...) – Zakład (...) w T. prawa użytkownika wieczystego nieruchomości gruntowej położonej w T. przy ul. (...), stanowiącej własność Skarbu Państwa i będącej w dotychczasowym zarządzie tej jednostki, a także nabycie nieodpłatne przez wymienioną państwową osobę prawną własności budynków wzniesionych na tym gruncie, w tym między innymi budynku biurowo-technicznego, warsztatowego i stacji diagnostycznej z częścią gospodarczą.

Sąd Rejonowy, powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazał, że za dokument stwierdzający, że doszło do przeniesienia posiadania nieruchomości może służyć decyzja uwłaszczeniowa wydana w oparciu o art. 2 ust. 3 ustawy o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz.U. nr 79 poz. 464 z 1990 roku). Zaznaczył również, że jeżeli przedsiębiorstwo państwowe zostało przekształcone w spółkę Skarbu Państwa w celu prywatyzacji albo sprywatyzowane bezpośrednio, to zgodnie z przepisami, najpierw ustawy z 13 lipca 1990 roku o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, a następnie ustawy z 30 sierpnia 1996 roku o komercjalizacji i prywatyzacji wszelkie prawa i obowiązki drogą sukcesji uniwersalnej przeszły na nowy podmiot.

Wskazując na powyższe Sąd Rejonowy uznał, że przeniesienie posiadania służebności przez Skarb Państwa na poprzednika prawnego wnioskodawcy zostało wykazane.

Zdaniem Sądu I instancji zostały spełnione warunki zasiedzenia, a mianowicie korzystanie z trwałych i widocznych urządzeń przez wymagany okres czasu, tj. przez okres lat 20 w zakresie linii 15 kV B.- G.- Ł.. Warunek ten został jednakże spełniony jedynie w odniesieniu do części nieruchomości objętych wnioskiem.

Sąd I instancji uznał, że z dniem 20 października 1987 roku doszło do zasiedzenia opisanych w sentencji orzeczenia służebności. W odniesieniu do części nieruchomości oznaczonej numerami działek (...) uznał natomiast, że nie doszło do zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, albowiem bieg zasiedzenia tego prawa w stosunku do wymienionych działek mógł rozpocząć się najwcześniej po dniu 10 listopada 1989 roku, kiedy to zakończyła się przebudowa odcinka linii energetycznej przebiegającej przez wymienione działki. Zaznaczyć przy tym trzeba, że w odniesieniu do działki (...) przyjąć należy, że moment ten nastąpiłby nie wcześniej niż z końcem roku 1996, albowiem w tym roku posadowiono na tej działce stację transformatorową. A zatem bieg terminu ich zasiedzenia liczący 30 lat został skutecznie przerwany poprzez złożony w dniu 10 czerwca 2013 roku przez uczestników postępowania K. i G. R. do Sądu Rejonowego Gdańsk- Północ w Gdańsku wniosek o zawezwanie do próby ugodowej wnioskodawcy w sprawie o nakazanie usunięcia z nieruchomości objętej sporem wszelkich urządzeń elektroenergetycznych wnioskodawcy.

Sąd I instancji uznał, że w odniesieniu do nieruchomości oznaczonej numerami działek (...) bieg terminu zasiedzenia rozpocząć się mógł dopiero w dniu 15 czerwca 1983 roku, kiedy to nieruchomości została nabyta od Skarbu Państwa przez uczestników postępowania K. i G. R., a zatem bieg terminu ich zasiedzenia liczący 30 lat został skutecznie przerwany poprzez złożony w dniu 10 czerwca 2013 roku przez uczestników postępowania K. i G. R. do Sądu Rejonowego Gdańsk- Północ w Gdańsku wniosek o zawezwanie do próby ugodowej wnioskodawcy w sprawie o nakazanie usunięcia z nieruchomości objętej sporem wszelkich urządzeń elektroenergetycznych wnioskodawcy. Nadto na marginesie Sąd Rejonowy wskazał, że działka oznaczona numerem (...) stanowi obecnie drogę publiczną, a zatem jako rzecz wyjęta z obrotu prawnego (res extra commercium) nie może stanowić przedmiotu żadnych obciążeń na rzecz osób trzecich.

Z uwagi na powyższe we wskazanym zakresie Sąd Rejonowy wniosek oddalił. Jako podstawę rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania, Sąd ten wskazał art. 520 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego orzeczenia złożyli uczestnicy G. R. i K. R., zaskarżając je w części, a mianowicie w zakresie pkt I, II i IV, to jest w zakresie uwzględniającym wniosek o zasiedzenie oraz rozstrzygającym o kosztach postępowania.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono:

1. naruszenie art. 6 k.c. poprzez:

- pominięcie, że wnioskodawca nie wykazał, że w okresie od 20 października 1967 roku przedsiębiorstwa państwowe zajmujące się przesyłem energii elektrycznej, a następnie wnioskodawca nie tylko eksploatowali urządzenia i instalacje których dotyczy niniejsze postępowanie, lecz również dokonywali konserwacji, remontów i modernizacji tychże urządzeń i instalacji oraz wykorzystywali prawo wejścia i wjazdu na teren nieruchomości odpowiednim sprzętem,

- uznanie, że wnioskodawca wykazał, że w okresie od 20 października 1967 roku do 17 stycznia 2003 roku przedsiębiorstwa państwowe zajmujące się przesyłem energii elektrycznej, a następnie wnioskodawca posiadali świadomość wykonywania ograniczonego prawa rzeczowego w postaci prawa służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, w sytuacji, gdy do powzięcia przez Sąd Najwyższy z dnia 17 stycznia 2003 r. III CZP 79/2002 (OSNC 2003, nr 11, poz. 142) nie zdawano sobie powszechnie sprawy z tego, że możliwe jest ustanowienie służebności gruntowej o treści przesyłu.

2. naruszenie art. 172 k.c., art. 292 k.c., art. 285 § 1 k.c. art. 336 § 1 k.c. i art. 352 § 1 k.c. poprzez:

- ich błędną wykładnię polegającą na pominięciu przy orzekaniu, że dla zasiedzenia służebności konieczne jest samoistne posiadanie służebności, tj. stan, w którym korzystającym z nieruchomości cudzej w zakresie odpowiadającym treści służebności (posiadacz służebności) uprawnienie do korzystania z trwałego i widocznego urządzenia uzurpuje sobie (posiadacz samoistny służebności) nie zaś wywodzi od właściciela nieruchomości bądź innej osoby (posiadacz zależny służebności),

- niewłaściwe zastosowanie wskazanych przepisów i pominięcie, że przedsiębiorstwa państwowe zajmujące się przesyłem energii elektrycznej, a następnie wnioskodawca co najmniej do dnia 17 stycznia 2003 roku nie mogli posiadać świadomości wykonywania ograniczonego prawa rzeczowego w postaci prawa służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu,

- niewłaściwe zastosowanie wskazanych przepisów i pominięcie, że wnioskodawca ani wcześniej przedsiębiorstwa państwowe zajmujące się przesyłem energii elektrycznej w okresie od 1981 roku aż w zasadzie do 25 lutego 2013 roku w żaden sposób nie zmanifestowały wobec właścicieli nieruchomości woli samoistnego posiadania na ich gruncie służebności przesyłu,

3. naruszenie art. 244 k.c. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731) oraz w zw. z art. XLI § 1 i art. XLVIII ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 roku, nr 16 poz. 94 z póź. zm.) poprzez:

- pominięcie, że uznanie dopuszczalności zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu narusza obowiązującą w polskim prawie cywilnym zasadę numerus clausus ograniczonych praw rzeczowych (art. 244 k.c.),

- pominięcie, że przepisy intertemporalne obowiązujące w polskim prawie cywilnym, które powinny być stosowane co najmniej w drodze analogii przewidują, że do zasiedzenia, którego bieg rozpoczął przed wejściem w życie ustawy,

stosuje się od tej chwili jej przepisy, a dotyczy to w szczególności możliwości nabycia prawa przez zasiedzenie (art. XLI § 1) zaś posiadanie istniejące w dniu wejścia życie ustawy podlega dopiero od tej chwili jej przepisom (art. XLVIII);

4. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ dla rozstrzygnięcia sprawy, tj. art. 229 k.p.c. polegające na:

- bezpodstawnym pominięciu, że w piśmie procesowym z dnia 23 lutego 2016 roku pełnomocnik wnioskodawcy przyznał, że każdorazowo zwracał się do uczestników postępowania o wyrażenie zgody na przeprowadzenie prac modernizacyjnych na nieruchomościach.

Mając na uwadze wskazane zarzuty skarżący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego postanowienia w zaskarżonej części tj.:

a. w pkt I poprzez oddalenie wniosku o stwierdzenie zasiedzenia służebności również w zakresie działek (...), dla których prowadzona jest księga wieczysta o nr (...);

b. w pkt II poprzez oddalenie wniosku o stwierdzenie zasiedzenia służebności również w zakresie działki (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta o nr (...);

c. w pkt IV poprzez obciążenie wnioskodawcy kosztami postępowania i zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestników postępowania G. R. i K. R. kwoty 1.440 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania przed sądem pierwszej instancji,

2. zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestników postępowania G. R. i K. R. kwoty 1.640 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego

W odpowiedzi na apelację wnioskodawca wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie od uczestników postępowania 1 i 2 na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania apelacyjnego z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja była niezasadniona.

Na wstępie należy podkreślić, że w ocenie Sądu Okręgowego ustalenia faktyczne Sądu I instancji były prawidłowe, znajdowały wsparcie w zgromadzonym materiale dowodowym, ocenionym należycie, bez naruszenia granic swobody sędziowskiej. W konsekwencji Sąd Okręgowy podzielił je w całości i przyjął za własne. W związku z tym nie istniała już potrzeba ich szczegółowego powtarzania (por. postanowienie SN z dnia 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13, LEX nr 1365587). Tym samym bezzasadny okazał się zarzut naruszenia art. 6 k.c., w zakresie w jakim zmierzał do podważenia ustalonego przez Sąd Rejonowy stanu faktycznego.

Bezzasadne były zatem twierdzenia apelacji dotyczące niewykazania przez wnioskodawcę, że w okresie od 20 października 1967 r. przedsiębiorstwo państwowe zajmujące się przesyłem energii elektrycznej, a następnie wnioskodawca dokonywał konserwacji, remontów i modernizacji tychże urządzeń i instalacji oraz wykorzystywał prawo wejścia i wjazdu na teren nieruchomości odpowiednim sprzętem. Bezzasadowym bowiem pozostaje, że od tej daty wnioskodawca i jego poprzednicy prawni eksploatują przedmiotową linię energetyczną, tym samym – mając na względzie zasady doświadczenia życiowego – oczywistym jest, że dla jej funkcjonowania niezbędnym było dokonywanie bieżących przeglądów, konserwacji i napraw. Nadto faktycznym korzystaniem z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności jest - stosownie do art. 352 § 1 k.c. - posiadanie służebności. Posiadanie to, w myśl art. 292 zd. pierwsze k.c., może prowadzić do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. W oczywisty sposób przedsiębiorstwo przesyłowe działające na taką skalę jak powód, miało pełną świadomość eksploatacji przedmiotowej linii przesyłowej,

co równoznaczne jest z korzystaniem z trwałego i widocznego urządzenia, a co za tym idzie – spełnieniem jednej z przesłanek zasiedzenia spornej służebności. Stanowisko takie uznać należy za ugruntowane i znalazło ono odzwierciedlenie w dziesiątkach spraw tego rodzaju. W takiej sytuacji korzystający z urządzeń przesyłowych jest posiadaczem służebności, przy czym – odnosząc się w tym miejscu do twierdzeń apelacji – nie musi być to posiadanie samoistne – wręcz przeciwnie, posiadanie służebności ze swojej istoty ma charakter zależny. Chodzi zatem o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2010 r., I CSK 181/09, Legalis, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2013 r., V CSK 525/12, Legalis). Nadto w powołanym postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2013 r. Sąd ten wskazał, że podejmowanie przez wnioskodawcę prób mających na celu uregulowanie korzystania przez niego z nieruchomości uczestnika, a więc podejmowanie działań zmierzających do zawarcia z uczestnikiem umowy dotyczącej korzystania z jego nieruchomości w oznaczonym zakresie związanym z konserwacją urządzeń przesyłowych, nie pozbawiło posiadania wnioskodawcy charakteru posiadania w zakresie służebności przesyłu, w rozumieniu określonym w art. 292 w zw. z art. 336 k.c. Bez znaczenia zatem dla rozstrzygnięcia sprawy pozostają twierdzenia skarżącego, dotyczące faktu pytania przez wnioskodawcę i jego poprzedników prawnych, o zgodę na dokonywanie modernizacji linii oraz jej naprawy. W tym miejscu zaznaczyć należy, że sam skarżący – K. R., zeznał, że wnioskodawca wymieniał słupy spornej linii energetycznej (k. 481 v.), co niewątpliwie stanowi element remontowo – konserwatorskich prac, które – jak już wskazano – musiały być wykonywane dla zapewnienia jej sprawnego funkcjonowania. Tym samym z jednej strony skarżący zaprzeczają, że wnioskodawca i jego poprzednicy prawni dokonywali remontów linii, jej konserwacji, że wjeżdżali w tym celu na teren ich nieruchomości, z drugiej jednak twierdzą, że działania takie były podejmowane i wyrażali na nie zgodę. Wskazana sprzeczność potwierdza jedynie powołane wyżej stanowisko, co do charakteru eksploatacji linii przesyłowych, który nieodłącznie wiąże się z ich naprawami oraz konserwacją.

Odnosząc się do pozostałych zarzutów apelacji stwierdzić należy, że ich istota sprowadza się do polemiki z całym dotychczasowym orzecnictwem dotyczącym dopuszczalności stwierdzenia zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu. Dotyczy to wszystkich kwestii podnoszonych przez skarżących – poczynając od braku konieczności wskazywania nieruchomości władnącej, przez fakt przeniesienia posiadania, po samą wolę posiadania służebności, które zostały szczegółowo wyjaśnione i rozstrzygnięte we wcześniejszym orzecnictwie.

W szczególności w zakresie zarzutów dotyczących braku po stronie wnioskodawcy woli posiadania służebności, gdyby uznać je za prawidłowe, z gruntu wykluczałyby możliwość zasiedzenia służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu w jakiegokolwiek sprawie. Pogląd skarżącego w tym zakresie pozostaje w całkowitej sprzeczności z całym, ukształtowanym od lat orzecnictwem Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, które w dziesiątkach tysięcy spraw przesądzały dopuszczalność stwierdzenia zasiedzenia tych służebności.

Odnosząc się do istoty zarzutów apelacji, podkreślić należy, że opierają się one na tezach, zbudowanych na całkowicie błędnej interpretacji powoływanego na ich poparcie orzecnictwa, stojąc w oczywistej sprzeczności z ugruntowanym poglądem doktryny i judykatury. Tak też w zakresie twierdzenia skarżących, że niedopuszczalne jest zaliczenie posiadania przez przedsiębiorstwo państwowe wykonywanego przed tą datą do okresu potrzebnego do nabycia służebności przez zasiedzenie, przez następcę prawnego tego przedsiębiorstwa, stanowisko takie nie znajduje żadnego poparcia, w szczególności w powołanym na jego poparcie orzeczeniu Sądu Najwyższego. Wskazać należy, że do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11), tj. do dnia 1 lutego 1989 r., obowiązywała zasada jednolitej własności państwowej, zgodnie z którą Państwo było jedynym właścicielem całego mienia państwowego, niezależnie od tego, w czym zarządzie mienie to się znajdowało. W konsekwencji Państwu przysługiwały także uprawnienia właścicielskie co do mienia pozostającego w zarządzie przedsiębiorstw państwowych, a więc odrębnych od Skarbu Państwa osób prawnych. W orzecnictwie Sądu Najwyższego oraz w doktrynie dominował wówczas pogląd, że państwowym osobom prawnym przysługuje względem przydzielonych im części mienia ogólnonarodowego szczególnego rodzaju prawo podmiotowe, określane zazwyczaj jako prawo zarządu lub prawo do tzw. zarządu operatywnego. Państwowe osoby prawne nie miały jednak żadnych

praw podmiotowych do zarządzanego przez nie mienia, które mogłyby przeciwstawić Państwu. Tak rozumianą zasadę jednolitej własności państwowej odnoszono też do posiadania, co oznaczało, że Skarb Państwa był nie tylko właścicielem, ale i posiadaczem rzeczy pozostających w zarządzie państwowych osób prawnych. Z tej przyczyny skutki związane z samoistnym posiadaniem nieruchomości przez państwowe osoby prawne mogły powstać jedynie na rzecz Skarbu Państwa. Jeżeli zatem nieruchomość pozostająca w zarządzie państwowej osoby prawnej nie była własnością państwową, jej zasiedzenie - w razie ziszczenia się przesłanek określonych w art. 172 k.c. - mogło nastąpić nie przez państwową osobę prawną sprawującą zarząd, lecz przez Skarb Państwa. Dotyczyło to także zasiedzenia służebności gruntowej, jeżeli posiadaczem tej służebności była państwowa osoba prawna (tak SN w powołanym w apelacji wyroku z dnia 9 grudnia 2009 r., IV CSK 291/09, Legalis). Z dniem 1 lutego 1989 r., w wyniku nowelizacji art. 128 k.c., dokonanej ustawą z dnia 31 stycznia 1989 r., doszło do uchylenia konstrukcji jednolitej własności państwowej, dzięki czemu państwowe osoby prawne uzyskały zdolność prawną do nabywania prawa własności. Ustawa ta nie przekształciła jednak ex lege stosunków własnościowych państwowych osób prawnych w stosunku do składników majątkowych, które w dniu 1 lutego 1989 r. były w zarządzie tych osób. Przekształcenie prawa zarządu przysługującego państwowym osobom prawnym w stosunku do gruntów będących własnością Skarbu Państwa w prawo użytkowania wieczystego, a w stosunku do budynków, innych urządzeń i lokali znajdujących się na tych gruntach w prawo własności nastąpiło dopiero z dniem 5 grudnia 1990 r., na mocy art. 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości (Dz.U. Nr 79 poz. 464 ze zm.), zgodnie z którym grunty stanowiące własność Skarbu Państwa będące w dniu 5 grudnia 1990 r. w zarządzie państwowych osób prawnych innych niż Skarb Państwa stawały się z tym dniem z mocy samego prawa przedmiotem użytkowania wieczystego tych podmiotów, a budynki, lokale i urządzenia wzniesione na tych nieruchomościach stawały się własnością tych osób prawnych.

Zgodnie z art. 2 ust. 3 cyt. ustawy nabycie prawa użytkowania wieczystego gruntów, o których mowa w ust. 1, oraz własności budynków, innych urządzeń i lokali, o których mowa w ust. 2, stwierdzał wojewoda w odniesieniu do nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub zarządu gminy w odniesieniu do nieruchomości stanowiących własność gminy; w drodze decyzji. Kwestia, czy decyzja wydana w tym trybie może być uznana za dokument stwierdzający przeniesienie posiadania, o którym mowa w art. 348 k.c., była przedmiotem szeregu wypowiedzi Sądu Najwyższego. W postanowieniu z dnia 18 maja 2007 r., I CSK 64/07 (Lex nr 286763) Sąd ten uznał, że państwowa osoba prawna, która do dnia 5 grudnia 1990 r. wykonywała zarząd mieniem państwowym i z tym dniem, już jako posiadacz nieruchomości została uwłaszczona, może wykazać przejście posiadania nieruchomości ze Skarbu Państwa na nią samą decyzją wydaną na podstawie art. 2 ust. 3 o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami. Sąd Najwyższy podkreślił, że do przeniesienia posiadania może dojść w każdy ze sposobów wskazanych w art. 348-351 k.c. Decyzja wojewody stwierdzająca (deklaratywnie) nabycie własności (użytkowania wieczystego) wydana na podstawie art. 2 ust. 3 cyt. ustawy, może być zatem uznana za dokument, o którym mowa w art. 348 k.c., stwierdzający fakt uprzedniego przeniesienia posiadania. Za poglądem tym Sąd Najwyższy opowiedział się również w postanowieniach z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 171/08 (OSNC z 2010 nr 1 poz. 15) i z dnia 13 października 2011 r., V CSK 502/10 (Lex nr 1096048), natomiast w postanowieniu z dnia 10 kwietnia 2008 r., IV CSK 21/08 (Lex nr 398485) - podkreślając, że służebność gruntowa może być ustanowiona także na rzecz użytkownika wieczystego nieruchomości władnącej - stwierdził, że wnioskodawca, który z dniem 5 grudnia 1990 r. ex lege nabył użytkowanie wieczyste nieruchomości pozostającej w jego zarządzie, może doliczyć okres korzystania z trwałego i widocznego urządzenia przez Skarb Państwa w czasie, gdy był tylko zarządcą nieruchomości.

Odmienne stanowisko wyrażone w powołanym przez skarżących wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2009 r., IV CSK 291/09, dotyczyło jedynie niedopuszczalności doliczenia na podstawie art. 176 § 1 k.c. okresu posiadania przez przedsiębiorstwo państwowe wykonywanego przed dniem 1 lutego 1989 r. do okresu potrzebnego do nabycia służebności przez zasiedzenie przez następcę prawnego tego przedsiębiorstwa. Uzasadniając to stanowisko Sąd Najwyższy odwołał się do utrwalonego orzecznictwa, zgodnie z którym przedsiębiorstwa państwowego nie można uznać w okresie do dnia 1 lutego 1989 r. za posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności. Nie rozważał jednak możliwości doliczenia okresu posiadania Skarbu Państwa i w kwestii tej nie zajął stanowiska. Sąd Okręgowy w pełni podziela natomiast stanowisko wyrażone w postanowieniach z dnia 18 maja 2007 r., I CSK 64/07, z dnia 10 kwietnia 2008 r., IV CSK 21/08 i z dnia 13 października 2011 r., V CSK 502/10, a także konsekwentnie w wielu

własnych orzeczeniach np. VIII Ca 157/12, w zakresie tego, że nie ma przeszkód dla doliczenia do okresu potrzebnego do nabycia służebności przez zasiedzenie przez następcę prawnego przedsiębiorstwa państwowego, okresu posiadania przez Skarb Państwa.

Pozostałe zarzuty apelacji, sprowadzają się do wspólnego mianownika którego sednem jest generalna niedopuszczalność stwierdzenia zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹ k.c. tj. przed wprowadzeniem tej instytucji do porządku prawnego, jak konieczność istnienia obok nieruchomości obciążonej, także nieruchomości władnącej. Należy zatem przywołać stanowisko Sądu Najwyższego zaprezentowane w uchwale z dnia 7 października 2008 r. (III CZP 89/08, Lex nr 458125), konsekwentnie aprobowane w praktyce orzeczniczej (por. uchwałę SN z dnia 22 maja 2013 r. III CZP 18/13, OSNC z 2013 nr 12 poz.139), także tutejszego Sądu Okręgowego, zgodnie z którym funkcjonalna wykładnia art. 285 § 2 k.c. przemawia za dopuszczeniem ustanowienia służebności mającej na celu zwiększenie użyteczności przedsiębiorstwa, a nie nieruchomości władnącej lub jej oznaczonej części. Jak wskazał Sąd Najwyższy, służebność o treści odpowiadającej służebności przesyłu odpowiada co do istoty wymogom z art. 285 k.c., gdyż polega na prawie do korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie związanym z działaniem przedsiębiorstwa przesyłowego. Zastosowaniu art. 285 k.c. do stanów faktycznych sprzed 3 sierpnia 2008 r. tj. sprzed wejścia w życie art. 305¹ i nast. k.c. nie sprzeciwia się to, że tradycyjna służebność gruntowa powinna być powiązana z konkretną nieruchomością władnącą i mieć na celu zwiększenie jej użyteczności, podczas gdy służebność przesyłu (i odpowiadająca jej treściowo służebność gruntowa) wchodzi w skład przedsiębiorstwa (art. 55¹ k.c.), a więc jej nabycie w drodze zasiedzenia (tak jak ustanowienie) następuje przez przedsiębiorcę, a nie przez właściciela nieruchomości władnącej. Tak jak przy instytucji służebności przesyłu, tak i w przypadku służebności gruntowej - przy przyjęciu funkcjonalnej wykładni art. 285 § 2 k.c. - kategoria nieruchomości władnącej w ogóle nie występuje, więc oznaczenie takiej nieruchomości jest dla ustanowienia lub nabycia przez zasiedzenie służebności przesyłu niepotrzebne.

Także argument, że koncepcja dopuszczająca zasiedzenie służebności gruntowej o treści służebności przesyłu narusza konstytucyjną zasadę ochrony własności, nie jest przekonująca. Taki zarzut można by przecież postawić w każdym przypadku zasiedzenia służebności gruntowej, która z definicji stanowi ingerencję w cudzą nieruchomość, powstaje ex lege i zazwyczaj przy sprzeciwie właściciela gruntu. Wypada jednocześnie zauważyć, że terminy zasiedzenia są relatywnie długie, co pozwala właścicielowi na podjęcie obrony przed ograniczeniem jego własności.

Mając na względzie powyższe, stwierdzić należało, że zarzuty apelacji okazały się nieskuteczne, a zaskarżone orzeczenie było prawidłowe, Sąd Okręgowy oddalił zatem apelację jako bezzasadną (art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), o kosztach postępowania orzekając zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 520 § 1 k.p.c.

/SSO Marek Paczkowski/ /SSO Rafał Krawczyk/ /SSO Marek Lewandowski/